

**DE HAEMATURIA
DISSERTATIO
INAUGURALIS
QUAM
CONSENSU ET...**

Giovanni Battista Romelli

DE
HÆMATURIA

Dissertatio Inauguralis

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE PERILLUSTRIS DIRECTORIS
AC PRAESIDIS FACULTATIS MEDICAE SPECTABILIS DOMINI
DECANI NEC NON CLARISSIMORUM D.D. PROFESSORUM UT
DOCTORIS MEDICINAE LAUREA SUMMIQUE IN MEDICINA
HONORES AC PRIVILEGIA RITE CONSEQUANTUR IN
ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA UNIVERSITATE TICINENSI

AUSPICE

D.^{RE} CAMILLO PLATNER

MEDIC. LEGAL. ET POLIT. MED. PROF. ORD.

UNA CUM THESISIBUS DEFENDENDIS

Mense April. Anno 1842

PUBLICAE DISQUISITIONI OFFEREBAT

JOANNES BAPTISTA ROMELLI

Camunus ex Breno.

TICINI REGII

Ex Typographia Fusi et Socii.

1842.

Refutez.

..... exemplo est nostri formica laboris,
Ore trahit quodcumque potest atque addit acervo
Quem struit.

HORATIUS.

PATRIS OPTIMI
DIIS MANIBUS.

MORBI DEFINITIO.

Hæmaturia, ex graecis vocabulis *αἷμα*, sanguis et *οὐρῶ*, mingere, mictum significat cruentum. Per hæmaturiam igitur, cum ill. J. P. Frankio, intelligimus » vel sanguinis sinceri, plerumque li- » quidi, interdum grumosi, polyposi, vel urinae » cum cruoris nunc pauci, nunc multi, nunc pel- » lucidi et pulchre rubentis, nunc obscuri subatri, » saniosi, nunc fere coacti, portione remixtae, » ex propriis receptaculis profluvium, aut mictum » cruentum ». Ex istis verbis intelligitur, hujus sanguinis emissionem per vesicae ostium et ipsius viribus contractivis fieri debere; quo pacto ab Urethrorrhagia distinguitur, quae sanguinis sistit profluvium ex urethrae fistula, clauso etiam vesicae ostio, ac sine mictionis conatu. Neque adfectiones, a clar. Sauvages *haematuriae lateritiae* atque *haematuriae nigrae* sub nomine designatae, hoc titulo comprehenduntur, dum materies in ipsis emissas, etiamsi sanguini aliquo modo similes videantur, quammaxime ab hujus laticis natura distare compertum habemus.

Ad hæmorrhagiarum classem, licet febris saepissime stipatam, hæmaturiam auctores demandant.

Morbi divisio.

Praecipua et inconcussa morbi divisio, etiamsi majori practica utilitate non gaudeat, illa est, quae ex vario fonte a quo sanguis suam ducit originem ab Auctoribus depromitur. Vel ex renibus, vel uretherum ex tubis, vel demum ex ipsa vesica scaturit cruor, idcirco haematuriam in *renalem*, *urethericam*, atque *vesicalem* facile discerpimus. Porro uti reliquae omnes haemorrhagiae vel cum adaucta actione vitali, in systemate vasorum praecipue, vel cum vitae potentia imminuta, quo fit ut vasorum osculis relaxatis, cordis vigore adhuc satis vigente, sanguis expellatur, procedere possunt, ita et haematuria nunc *hypersthenica*, nunc *hyposthenica* nuncupatur.

Idiopathicam quoque, et *sympathicam* haematuriam distinxerunt auctores, prouti actio, a causa irritanti inducta, supra textus, e quibus sanguis exhalatur, immediate exercetur, vel haematuria quibusdam morbis conjungitur, qui sub eorum progressu, vel ob causarum accidentalium influxum, continuitatis solutionem, vasorumque sanguiferorum corrosionem determinant, vel in organis talem texturae alterationem progignunt, ut sanguis sponte, vel per parvi momenti actionis causam effluat. Haec vero divisio mihi omnino falsa videtur, etenim si pensitemus quod haematuria, ex quacumque causa originem ducat, conditionem suam essentialem in organis uropojeticis agnoscit, eam semper idiopathicam considerandam esse elucebit.

Magis veritati est consona haematuriae distinc-⁷
tio in *mechanicam* atque *dynamicam*, quae ex
ipsis verbis intelligitur; *mechanica* enim dicitur
omnis haemorrhagia quae ex vasis disruptis or-
tum ducit, dum e contra, quae ex osculis et
arteriarum extremitatibus enascitur, *dynamicam*
evadit.

Sunt denique qui haematuriam *arteriosam* a
venosa distinguunt, quibus cl. Giacomini verbis
respondemus » Credono alcuni che le emorragie
» possano essere di due specie, cioè arteriose e
» venose. Ma chi riflette che il sangue in esse
» scaturisce dalle estremità capillari dei vasi,
» vedrà che le emorragie di tal fatta venose
» sono impossibili ed assurde, imperocchè
» converrebbe che il sangue per estravenare,
» andasse contro il proprio natural corso. Le
» calcolano venose allorchè il sangue si presenta
» atro ed oscuro, come è talvolta dalla tra-
» chea, dall' utero, dal tubo alimentare, ma
» dimenticano che quel colore si è dal sangue
» assunto in grazia della morbosa condizione in
» cui trovasi la superficie d' onde scaturisce, e
» del tempo che resta a contatto della mem-
» brana prima d' essere evacuato ». Haec vero
de haematuria *dynamicam* sine *mechanico* vitio,
vel materiali vasorum ruptura intelligimus: in
his enim casibus sanguinem tum e venis, tum
ab arteriis erumpere unicuique patet.

Nosographia.

Ardua pro certo res evadit perfectam haematuriae historiam delineare, tum ob morbi raritatem, haec enim haemorrhagiarum rarissima habetur, tum ob summam quam in illius sede determinanda difficultatem offendimus. Sanguinis praeterea quantitas emissi, vel concreti, vel fluidi admodum variabilis; morborum organicorum ex quibus haematuria dependet, aut quos subsequitur multiplicitas; major renum, uretherum, vesicae vel minor sensibilitas, mirabiliter ad phaenomenorum inconstantiam conferre videntur.

Generalis inde descriptio ab auctoribus prolata, potius theoretice figurata videtur, quam observationibus constantioribus ac certis conflata: atque haec forsitan impossibilis erit, nam quum a variis, immo et oppositis causis haematuria dependeat, variamque vel oppositam naturam agnoscat, oppositis procerto symptomatibus stipetur atque oppositam quandoque curam deposcat necesse est.

Sanguinis fluxus ex organis uropojeticis praecipuum atque characteristicum morbi phaenomenon exhibet. Sanguinis hujusmodi porro qualitas diversimode, uti jam monuimus, modificari potest; nunc ipse constanter fluidus, nunc concretus, grumosus, polyposus, nunc sincerus, nunc lotio mixtus, vel laete ruber, vel rufo, vel obscuro colore signatus evadit. Ratio qua sanguis excernitur, nec non quantitas variari solet, utpote quoque haematuriae secundaria phaenomena

modificantur. Aliquibus in casibus sanguis fluidus, plenoque lumine mingitur, vel cum ardoris et doloris sensatione, vel interdum sine ulla molestia: nunc e contra guttatim emittitur cum summo ardoris dolorisque sensu, atque veluti vesica, summa sensibilitate donata, fluidum hunc heterogeneousum expellere, pene dixerim, conaretur. Alia vice sanguis in vesica colligitur ibique condensatur atque grumos efformat excretionem urinae impediens, et tunc in medium dysuria atque ischuria omnibus suis phoenomenis concomitatae se produnt: hisce in casibus si catheterismus instituat, lotium atque fluidus adhuc sanguis exit, dum in vesica permanente grumo, rubro deinceps ad aliquod temporis spatium urinae colore tinguntur, quamvis haemorrhagia prorsus nunc sileat: vel grumus idem, vesicae parietibus irritatis, novitus morbi ansam praebet. Aliis sub circumstantiis sanguis in grumos variam conformationem praebentes comprehensus visus fuit, quique, oculis non sat bene videntibus, tamquam helminctices haberentur, nam internum urethrae, atque uretherum ostium obducentes, cylindricam conformationem, vel sanguine parte media, per allidentem urinam, ablato, tubulorum figuram insumunt. Demum contingere potest quod, lotio solunmodo primitus egrediente, guttulae dein ultimae sanguine tinctae, vel etiam sanguine sincero constitutae, cum doloribus, ad vesicae regionem, acerrimis per totum urethrae ambitum ad glandem usque se se irradiantibus, emittantur. Hoc praecipue sub calido caelo, et ardente sirio contingit, siquidem consimilis morbus a Renoult exercitus Gallici milites in Aegypto adficiens observatus fuit.

Romelli.

**

Praeter hoc praecipuum, sanguinis exitus, phenomenon aliis quoque symptomatibus haematuria stipatur, quae a sua essentiali conditione, vel a morbis concomitantibus dependent. Ita non raro adest febris, vel cistitidis, aut nephritidis symptomata occurrunt, aut generalis hypostheniae, aut tandem laesionum mechanicarum, vel organicarum degenerationum, quae mictum sanguineum alunt, ad quarum notionem percipiendam causarum studium, atque individui sedula observatio, praestantissimum lumen Medicis praebere possunt.

Diagnosis.

Haematuriae diagnosis non ergo difficilis evadit, in qua statuenda primitus inquirendum erit, an lotium sanguine reapse tinctum habeatur. Praecipua symptomata characteristicae de lotii cum sanguine mixtione, sequentia sunt: color obscurus lotii ejusdem, hypostasis densitate notata, ad nigrum vergens colorem, caloris ope non solvenda; sanguinis color panno alicui lineo communicatus: sanguinis per coctionem coagulatio. Paucae experientiae chaemicae, quae a P. Frank referuntur, circa urinam sanguini commixtam, institutae, sequentes habentur. *Acidum sulphuricum* lotium non coagulat, ast in rubrum tingit colorem. *Acidum nitricum* quorundam flocculorum efformationi originem praebuit, tum nantium, tum fundum petentium, cum amoenissimi odoris evolutione. *Alcohol vini* lacteam urinam reddidit, flocculos rosei pallidi coloris separando. *Aluminis solutio* eandem sub initio spis-

sam; ac pallidam fecit, ast statim ad pristinum rediit statum, colorem obscurum dein insumens, cum striis ad vasculi fundum praecipitantibus. *Ebullitionis* ope mox fili colore quasi carneo ac rubro instructi, cocto sanguini non absimiles vasis ad fundum ruebant.

Ast sicuti haematuriae diagnosi facilis, difficilior illius originis evadit recognitio. *Renalis haematuriae*, sanguis purus, copiosus, dolores non tam atroces ad lumbos praecipue fixi, lassitudo, symptomata habentur characteristic: ast horum infidelitatem P. Frank jam confessus est dicens: » Quod si etiam cruoris copiosi fluxus haematuriae renalis inter signa referatur, nil tamen » obstat, quin et paucus ex renibus sanguis distillet; ac si floridum ex illis cruorem deplueredicamus, hoc saltem sub morbi principio, » non sub fine sic erit; nec desunt lotii, post » renis inflammationem, colore atro exeuntis, » quae de sanguine in pelvim renalem vi morbi » effuso, ac stagnante testentur, felicia non raro » exempla ». Causarum vero natura, atque super renes directio, nephritidis aut nephroangioidesis symptomata praecellentia cum supraexpositis comparata, valde morbi diagnosim illustrare, atque interdum ad certitudinem veluti perducere poterunt.

Minora adhuc atque incertiora sunt quae *haematuriam urethericam* distinguunt symptomata. Dolores ex calculo uretheribus inhaerente, potentiarum nocentium directionis consideratio, ipsius aegri sensationes internae medicum ducere queunt. Paucus interim sanguis, dolores uretheris per tractum ad vesicam extensi, atque interdum illa

sanguineorum polyporum vermiformis figura, quam supra adnotavimus, diagnoseos praestantissima erunt momenta.

Haematuria, demum, *vesicalis*, ob summam visceris sensibilitatem, manifestioribus revera stipatur signis, sed sicuti non raro contingit ut sanguis, vel a renibus, vel ab uretheribus descendat, ubi in vesica cumulatur, statim vesicalis hujus haematuriae gignat symptomata; dum e contra gravia non raro vitia ipsius lotii receptaculi, et cruenti causae profluvii, talibus comitantur phenomenonis, quae renibus immerito tribuuntur, satis compertum habemus quantis adhuc difficultatibus et tenebris haematuriae etiam vesicalis diagnosis obveletur. Quae hujus vero characteristicae habentur notae sequentes sunt: vesicae sensibilitas adaucta, quo fit ut frequentior mingendi voluntas habeatur, majoribusque conatibus urina emittatur: angustiae, tensionis, caloris, ardoris in hypogastrio sensus, hypostasis in urina tenacissima, et veluti puriformis, cum omnibus chronicae, vel etiam acutae et vehementissimae cistitidis symptomatibus: hinc dolores hypogastrii crescunt et ad lumbos diffunduntur, vomituritiones, vomitus ipse ac dyspnoea accedunt, febris pulsu frequente et contracto, animique deliquiis et frigidis sudoribus comitatur. Sequuntur deinceps urinae retinendae difficultas, nunc dysuria, stranguria atque ipsa demum ischuria. Sanguis, qui in haematuria vesicali emittitur, magis quam in reliquis fluidus atque obscurior evadit, neque cum lotio perfecte jungitur.

Neque minor medici diligentia requiritur in haematuriae indole determinanda, neque minores

offendimus difficultates. Quod vero spectat ad dynamicam naturam, hujus facilius evadit cognitio. » Avvi un carattere semplice ed infallibile » loquitur ex celeberrimis nostri oevi practicus laudatissimus » mediante il quale non puossi errare » a riconoscere e distinguere dalle altre tutte le » emorragie ipersteniche, ed è la vibratezza e » la frequenza del polso, più qualche volta le » palpitazioni e l'oppression del respiro ». Huic in haematuriae diagnosi statuenda optime confidere poterunt medici, ac si simul alia quoque phaenomena considerabunt, causarumque atque individuorum naturam perpendent, rarius in diagnoseos errorem concident.

Quod si ex organico vitio, vel ex materiali vasorum ruptura dependeat haematuria, causarum pariter atque individui observatio, ac ipsius potentiis medicatricibus morbi renitentia, rem declarabunt.

Ætiologia.

Clariorem interim ut morbi ideam nobis comparemus, causae praeprimis, tum disponentes, tum occasionales recensendae sunt.

Disponentes causae haud multum ad haematuriae genesim conferre videntur. Generales vero quae ad haemorrhagias ad haematuriam quoque disponunt, uti essent: temperamentum sanguineum, spirituosorum abusus, ciborumque intemperantia, hypersthenica conditio inde exorta, et validum corporis sub ista exercitium: hyposthenia etiam generalis, ad renes praecipue reflexa,

ad haematuriam praedisponere potest. Utroque in sexu haematuriae exempla adnotavit P. Frank, ast in foeminis, praecipue menstruis praeter ordinem silentibus frequentior visa est. Pueros aut infantes, nisi forsan calculis vexatos, rarius haematuria corripit. Haemorrhoides demum, vita sedentaria, nimia venus, hujus morbi disponentes causae recenseri merentur.

Majores et numerosiores causae haematuriae occasionales se prodeunt, ex quibus aliquae *externae*, aliquae *internae* dicendae sunt.

Inter externas causas praecipue numerantur lapsus vel contusiones in lumborum, hypogastrii vel perinoei regiones, vel renum, uretherum, vesicae laesiones, nimis diu protracta, vel violenta equitatio, fortiores nisus sub ponderis gestatione, luctatione, partu difficili, impetuoso sub vomitu. Hic notandum venit, quod istae nisi per materialem vasorum rupturam haematuriam mechanicam determinent, tamen per subsequentem phlogosim haematuriae dynamicae ansam praebent, quae tunc semper hypersthenicae est indolis censenda.

Internae praecipuae causae sunt; organorum omnium uropojeticorum, vel singulorum inflammatio, renum, uretheris vel vesicae calculus, eorum abscessus, exulceratio, scirrhus, carcinoma, polypus, helminthices; haemorrhoidum, menstruorum vel qualiscumque profluvii incongrua suppressio.

Sunt denique aliquae substantiae, uti meloes vesicatoria, drastica fortiora, etc., quae incongrue adhibita haematuriam progenerare saepius visa sunt: hujus origo ex particulis acrium sub-

stantiarum ad renes indecompositis traductis, unde erosiones atque ulcera enascerentur, explicabatur. Nuperrimis vero temporibus alia ex causa hanc haematuriam depromere autumati sunt Itali Medici permulti, scilicet ab hyposthenia ab istis inducta substantiis, qua posita enascitur ut, vasorum osculis relaxatis, per vim cordis adhuc vigentem sanguis expellatur.

Hic quoque est recensenda haematuria ex balsamo peruviano immodica quantitate porrecto, jam a P. Frank adnotata, vel et illa quae in ovibus ab usu cisti laurifolii, vel ranunculi specierum in vaccis enascitur.

Prognosis.

Uti reliquae omnes haemorrhagiae vel in sanitatem, vel in alios morbos, vel in mortem desinit haematuria. In sanitatem facilius haematuria terminatur nisi organicis vitiis copuletur, vel jam tantam sanguinis posuerit jacturam, ut omne ad salutem aegri argumentum inutile habeatur. Ubi ergo vel menstruorum, aut haemorrhoidum, vel alicujus fluxus suppressio, nec diu protractus alcoholicorum abusus, et exinde hypersthenica conditio exorta causae haematuriae teneantur, quae nec febris, nec atrocioribus doloribus, nec profusa ac saepius repetita sanguinis jactura stipetur, non tanti est morbus momenti censendus: atque id de hyposthenica haematuria ab aliquorum remediorum abusu exorta repetendum est, in cujus perfecta curatione ipsorum abstinencia, vel paucissima auxilia sufficiunt.

Ast quum essentialis haematuriae conditio profundius radicatur, vel causarum actio nimis protrahitur, aut morbus incongruo tractamine exacerbatur: quum demum haematuria gravioribus et insanabilibus producit vitiis, prognosim ominosorem requirit, ac summo vitae discrimine quandoque comitatur. Tunc morbi terminationes vel in mortem, vel in alios et quidem graves frequentius morbos occurrunt. Rarius in mortem per se ipsam desinit haematuria: hoc quidem per immensam sanguinis jacturam evenit, sed frequentius mors ex organicis, ex quibus haematuria dependet, alterationibus contingit, vel quum essentialis illius conditio magis in universum extensa, vel profundius propagata, hydropes, lentasque hecticas febres, et tabes progignit. Haematuria denique quae febribus nervosis, typhoideis, variolis accedit plerumque lethalis evadit.

Therapia.

Quum ex variis immo et oppositis conditionibus haematuria descendat, variam atque persaepe oppositam medendi methodum requirit, quam ut instituamus mechanica primitus an dynamica habenda sit haematuria observemus necesse est; atque insimul morborum, vel concomitantium, vel quorum ipsa symptomata evadit, sedula consideratio, summi momenti, est facienda.

Mechanicae haematuriae curatio illis conficitur auxiliis, quibus localiter sanguinis effusio praecavetur: clysmata interim frigida ex aqua et aceto conflata, frigidaeque atque adstringentes in

vesica injectiones, fomenta frigida vel glaciæ quidem applicatio ad hypogastrii, lumborum, perinei regiones præcipua erunt auxilia; ad antiphlogistica dein recurrentes quum mechanica læsio, quæ vasorum rupturam induxit, phlogisticam in posterum reactionem suscitaverit.

Quæ hypersthenica est, nec sanguinis jacturam jam nimis viribus infaustam posuit, hæmaturia, causis remotis, aut saltem infractis, sanguinis evacuationibus tum generalibus tum localibus, remediis hyposthenizantibus, cardiacis et vascularibus, mitioribusque purgantibus curatur. Venæ sectiones igitur, cucurbitalæ scarificatæ, hirudines ad vasa sedalia, vel coxarum partem internam, hæmorrhoidibus præcipue vel cathameniis incongrue silentibus, scilla marina, digitalis purpurea, nitrum, secale cornutum inter præstantiora numerantur remedia, quibus serum lactis tamarindatum, solutio mannae, clysteres emollientes et sic porro cum utilitate adjunguntur.

Oppositam fere hæmaturia hyposthenica curam deprecatur: in hac enim hypersthenizantia cardiaco vascularia, ammonium, opium, alchoolica, principes evadunt.

Quam renum, uretherum vel vescicæ calculi, aliaque materialia atque organica vitia sustinent, hæmaturia remedium gratia quæ in istis morbis usu veniunt et ipsa curatur. Narcotica interdum, semicupia, potus emollientes aliaque similia, dolores ex organicis insanabilibus vitiis oriundos palliative compescere valent.

Sed qualiscumque sit hæmaturiae natura sanguinis demum ipsa in vesica effusio observanda venit, quæ si irritationis majoribus symptoma-

tibus stipetur, atque urinae ipsiusque sanguinis liberam excretionem impediat, hyrudines, venae sectiones, fomentationes ad hypogastrium, lumbos atque perinoeum emollientes non raro deposcere potest. — Quod si sanguis in vesica coagulatus irritationis perpetuus evadat fons, illius evacuatio praecipuam sistit indicationem: catheter hinc, majoris prorsus voluminis, in vesicam introduci debet, ut per ipsum, una cum fluido sanguine, et lotium et grumi educantur. Injectiones diluentes ex aqua tepidula, vel et suctio, syringae ope catheteri adnexae, valide et repetite peracta valde ad rem convenire poterunt. Profluvio tandem silente, generalis haemorrhagiarum subsequa curatio instituenda erit.

FINIS.

THESES DEFENDENDÆ.

1. Febris, quomodocumque se prodeat, hyperstheniae systematis cardio-arteriosi phenomenon.
2. Chaemia organica inane desiderium.
3. Theoria contrastimuli venae sectionis usum restringit.
4. Quidquid in re medica de naturae medicatricis sapientia dissertur, falsum.
5. Spontaneam diatheseos transmutationem admittere, erroneum.
6. Omnis dolor est nervosus, ast omnis dolor ab irritatione, congestione, vel phlogosi semper oritur.
7. Vena portarum porta malorum.

